

Læring for 0-2-årige

En oversigt over skandinavisk forskning

Indhold

Forord	3
Indledning	5
Publikation med international forskningsopsamling	7
Tema 1 Læreplaner	9
Læreplaner i daginstitutioner	9
Læreplaner i dagplejen	11
Tema 2 Læring i praksis	13
Matematik	13
Literacy	15
Natur/Science	16
Tosprogedes læring	18
Læring og leg	19
Læringsmiljø	20
Tema 3 Mål for læring	23
Mål for læring	23
Forventninger til læring	24
Appendiks	25
Udvælgelsesmetode	25
Tematisk oversigt over de 21 publikationer	28
Litteraturliste med de 21 publikationer	30

Forord

Med denne forskningsoversigt giver Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) en samlet oversigt over nyere skandinavisk forskning om 0-2-åriges læring.

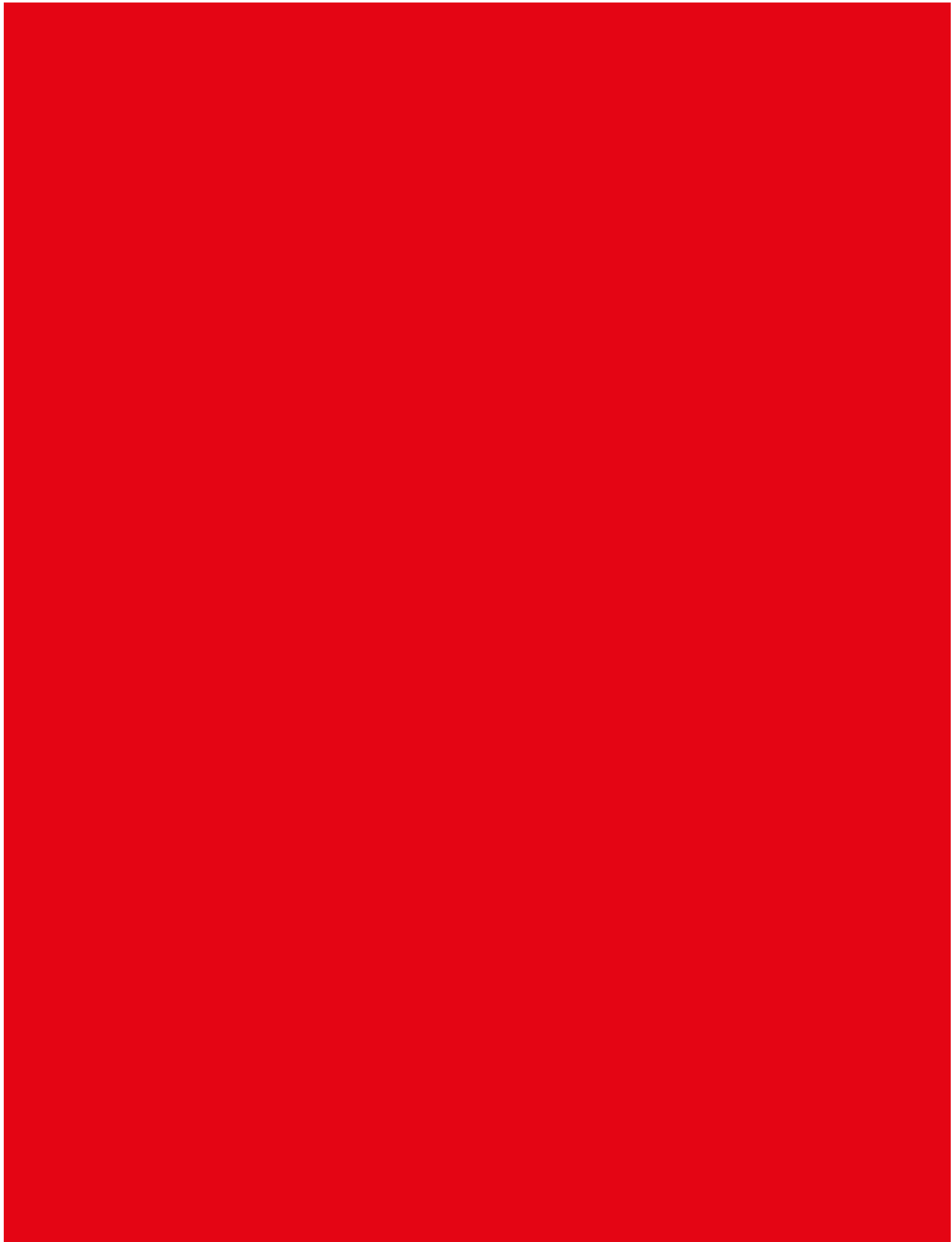
De mindste børns læring har stigende politisk bevågenhed. Der er forskningsmæssigt belæg for at det kan betale sig at udvikle kvaliteten af dagtilbuddene med fokus på de mindste børns læring.

En vej til udvikling af kvaliteten er en opprioritering af forskning på området – herunder ikke mindst et stærkt fokus på formidling og anvendelse af den forskning, som allerede findes.

Forskingsoversigten giver undervisere på pædagoguddannelsen, pædagogiske konsulenter og dagtilbudsschefer mulighed for at udvikle praksis for de 0-2-årige med inspiration fra forskningen, og den giver forskere et grundlag for at vurdere, inden for hvilke områder der er behov for mere viden.

Jeg håber, at udgivelsen vil bidrage til udbredelsen af forskning i de mindste børns læring.

Mikkel Haarder
Direktør for EVA

Denne forskningsoversigt giver et samlet overblik over nyere skandinavisk forskning om læring for 0-2-årige børn. Oversigten kan bruges som grundlag for at udvikle pædagogisk praksis.

I de senere år har der været et øget fokus på dagtilbuds betydning. Forskning peger på, at det kan betale sig for samfundet at udvikle kvaliteten af dagtilbud med fokus på børnenes læring.

EVA ønsker med denne oversigt at gøre viden på området tilgængelig, så udvikling af dagtilbud for de mindste børn kan bygge på den viden der findes i forskningen. Oversigten giver et værdifuldt afsæt for at udvikle den pædagogiske praksis og for at søge mere viden på området.

Forskningsoversigtens indhold

Forskningsoversigten giver et overblik over kvalitetsvurderet skandinavisk forskning om 0-2-åriges læring i dagtilbud.

Oversigten bygger på søgninger i forskningsdatabasen Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC), som rummer publikationer om 0-6-årige børn i dagtilbud fra 2006 til 2013. En tiendedel af publikationerne omhandler eller har primært fokus på 0-2 årige børn og heraf har 21 publikationer fokus på børnenes læring. Denne forskningsoversigt er en beskrivelse af de 21 publikationer.

Vi har samlet forskningen under tre temaer, der er relevante for udvikling af den pædagogiske praksis for 0-2-årige børn i dagtilbud:

- Læreplaner
- Læring i praksis
- Mål for læring

En af de udvalgte publikationer er en forskningsopsamling, der giver en oversigt over forskningen på 0-3-årsområdet med fokus på forskningen om effekter af dagtilbud og faktorer med positiv betydning for børns udvikling og trivsel. Forskningsopsamlingen går på tværs af læringstemaer og rummer både skandinavisk og international forskning.

Læreplaner

Vi har fundet fem publikationer, der beskæftiger sig med læreplaner i henholdsvis daginstitutioner og dagplejen. To publikationer dækker læreplansarbejdet i daginstitutioner, og de belyser, hvordan pædagoger opfatter og beskriver læreplaner, og hvad læreplaner betyder for børns muligheder for læring og udvikling. Tre publikationer beskæftiger sig med læreplaner i dagplejen, og de giver indsigt i organisering og understøttelse af arbejdet med pædagogiske læreplaner i dagplejen og i, hvordan arbejdet med pædagogiske læreplaner har påvirket praksis i dagplejen.

Læring i praksis

Under læring i praksis har vi samlet tretten publikationer, der er delt op i seks undertemaer:

- Matematik
- Literacy
- Natur/science
- Tosprogedes læring
- Læring og leg
- Læringsmiljø.

To publikationer handler om, hvordan små børn lærer matematik ved at ordne materialer i leg og opnå fortrolighed med regler og systematik i lege. Literacy dækkes i en publikation om børns læring gennem fortælling og legelæsning samt tegning og skrivning. To publikationer handler om små børns møde med naturen og børns meningsdannelse og tilegnelse af natur/science-læring. Tosprogedes læring behandles i to publikationer, der undersøger tosprogede børns mulighed for deltagelse og sprogudvikling ved brug af sang, og hvilke vilkår i dagtilbud der støtter tosprogede børns sproglige og kommunikative udvikling. Læring og leg undersøges i en publikation om betydningen af leg for små børns læring, hvor læring forstås bredt som dannelse. Fem publikationer handler om læringsmiljø. Her ligger fokus på meningskabelse, karakteristik af læringsmiljø og dialogformer mellem børn og voksne.

Mål for læring

Fire publikationer beskæftiger sig med forskellige aspekter af mål for læring og forventninger til læring. Mål for

læring behandles i tre publikationer om, hvordan 0-2-årige børn kan udtrykke sig som kompetente individer gennem nonverbal kommunikation. Endelig indgår en publikation, der handler om forældres og pædagogers opfattelse af, hvad små børn får ud af tidlig pasning i dagtilbud.

Læsevejledning

Oversigten kan læses i sin helhed for at få et overblik over forskningen om læring på 0-2-årsområdet, og den kan anvendes som opslagsværk for at få viden om specifikke emner.

En samlet oversigt over de inkluderede publikationer findes i litteraturlisten bagerst og i appendikset, tabel 4, hvor publikationerne er opdelt i temaer. Af appendikset fremgår det også, hvordan publikationerne er udvalgt.

De fleste publikationer, der er omtalt i oversigten, kan

findes i fuldttekst på NB-ECEC.org eller rekvireres via bibliotek.dk.

Gengivelserne af publikationerne baserer sig primært på resumeer fra NB-ECEC, forfattet af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Forskningsoversigten er udarbejdet af Maia Lindstrøm og Andreas Hougaard.

Publikation med international forskningsopsamling

Vi indleder oversigten med en norsk forskningsopsamling, der omfatter international forskning.

Hva betyr livet i barnehagen for barn under 3 år?: en forskningsoversikt

Bjørnestad, E. og Samuelsson, I.P. 2012

Aldersgruppe: 0-3 år, om end nogle af de inkluderede studier i publikationen går ud over denne aldersgruppe.

Introduktion

Bjørnestad og Samuelsson giver en oversigt over forskningen på 0-3-årsområdet med fokus på forskningen om effekter af dagtilbud og faktorer med positiv betydning for børns udvikling og trivsel. Publikationen inddrager forskning på et højt videnskabeligt niveau (fx doktorafhandlinger) publiceret i Norge og i lande, som kan sammenlignes med Norge.

Formål

Publikationen har til formål at kortlægge dagtilbudsforskningen i Norge og de andre nordiske lande. Derudover henviser kortlægningen til forskning fra New Zealand, England, Holland og USA. Spørgsmålet, der søges svar på, er: Hvad betyder livet i et dagtilbud for børn under tre år? Det gælder både effekter af at være i dagtilbud, og hvilke faktorer som er positive for børn i dagtilbud og for deres udvikling og trivsel.

Resultater

Publikationen viser, at det er vigtigt, at der er gode relationer i dagtilbuddet, for at der kan opnås positive virkninger på barnet. Publikationen pointerer interaktionen mellem det pædagogiske personale og det enkelte barn samt gruppen af børn som vigtig i forhold til barnets positive udvikling. I den forbindelse fremhæves specifikt indfølgelse hos det pædagogiske personale, men også, at personalet er opmærksomt og lydhørt. Publikationens resultater viser, at der ifølge de kvantitative længdesnitsstudier er klare fordele ved dagtilbud. Disse længdesnitsstudier finder, at når børn kommer i højkvalitetsdagtilbud i en tidlig alder, ses flere positive virkninger for børnene uanset deres socioøkonomiske baggrund, dog især for socialt udsatte børn. De positive virkninger

ses på børnenes sproglige kompetencer, deres kognitive og sociale udvikling samt deres skoleparathed. Det er en betingelse for at opnå disse virkninger, at dagtilbuddet er af høj kvalitet. På tværs af andre undersøgelser finder publikationen, at dagtilbud af høj kvalitet er karakteriseret ved en god normering med en begrænset udskiftning i personalegruppen og et veluddannet personale. Publikationen finder ydermere, at et stort antal mandlige pædagoger og pædagoger med anden etnisk baggrund har afgørende betydning for kvaliteten af dagtilbuddet.

Forfatterne konkluderer, at forskningen tilbyder et godt grundlag for at tilrettelægge dagtilbud af høj kvalitet for de 0-3-årige, dog med det forbehold, at international forskning ikke uden videre kan overføres til det enkelte land. Forskningen peger samlet set på, at der i tilrettelæggelsen af dagtilbud for 0-3-årige skal være fokus på:

- God normering (en voksen til tre børn) og gruppestørrelse (seks-otte børn)
- Stabilt personale, der er uddannet i at tilrettelægge et læringsmiljø af høj kvalitet
- Pædagogisk tilgang med fokus på dialogiske relationer og gensidighed
- Samspil præget af sensitivitet, responsivitet og lydhørhed fra det pædagogiske personales side
- Et roligt og stressfrit miljø med et minimum af situationer, hvor barnet ikke selv har kontrol over hændelserne eller mangler støtte fra det pædagogiske personale
- Pædagogisk personale, der forstår konsekvenserne af deres handlinger og den indflydelse, de har på børnenes udvikling
- Kontinuerlig støtte til samspillet mellem det pædagogiske personale og børnene og mellem børnene via rammer, organisering, ledelse og policy.

Selvom denne viden danner en god basis for tilrettelæggelsen af dagtilbud for 0-3-årige, mangler der ifølge forfatterne stadig viden på området, fx om didaktiske spørgsmål og om, hvordan man bedst udvikler personalets kompetencer. Forfatterne konkluderer, at der er

markant mindre forskning om 0-2-årige børn i dagtilbud i forhold til 3-6 års området.

Metode

Der er tale om en norsk forskningskortlægning, der har gennemgået primærforskning publiceret i årene 2000 til 2011. Forskningen, der henvises til i kortlægningen, er først og fremmest hentet fra de nordiske lande, New Zealand, England, Holland og USA. Den internationale forskning uden for Norden er afgrænset til engelsksprogede studier. Der er ikke fundet relevante danske publikationer inden for perioden.

Forskerne inddrager tidligere forskningsoversigter. De inkluderede materialer er kategoriseret efter deres forsk-

ningstype, fx afhandling kontra peer-reviewede artikler, som ydermere er kategoriseret under følgende fire lande: Norge, Danmark, Sverige og Finland. De norske studier er kategoriseret i temaer, hvor fundene er organiseret og analyseret på baggrund af studiernes forskningsdesign. Konkret betyder det, at resultater fra kvantitative henholdsvis kvalitative studier er præsenteret adskilt. I publikationens kapitel 12 besvares det stillede spørgsmål i kortlægningen. De internationale studier gennemgås ikke systematisk.

I dette kapitel har vi samlet de publikationer, der undersøger arbejdet med læreplaner i daginstitutioner og dagplejen. Læreplaner forstås bredt som både pædagogisk praksis, planlægning og styring. Publikationerne om læreplaner handler om sammenhængen mellem styringsdokumenter og hverdagspraksis i henholdsvis daginstitutioner og dagplejer.

Læreplaner i daginstitutioner

Læreplaner i daginstitutioner er belyst i to publikationer, der har fokus på, hvordan pædagoger opfatter og beskriver læreplaner og forstår læring for små børn. Publikationerne belyser også, hvad læreplaner betyder for børn, og hvilken betydning læreplaner har for børns muligheder for læring og udvikling.

Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan: Barns perspektiv och nuets didaktik

Jonsson, A. 2013

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Med udgangspunkt i pædagogernes oplevelser i deres arbejde med læreplaner er det studiets formål at undersøge vilkår for børns læring i seks svenske daginstitutioner (förskola). Formålet er desuden at bidrage med viden om, hvad læreplanerne indebærer for børnene, herunder hvilken betydning læreplanerne har for børnenes muligheder for læring og udvikling.

Resultater

Publikationen viser, at læreplaner skabes i et samspil mellem pædagogerne og børnene. Pædagogerne kommer dermed til at arbejde ud fra det, der kaldes nuets didaktik, hvor barnets umiddelbare interesser og nuets forudsætninger former læringsaktiviteterne, frem for at læreplanen bliver bestemmende. Gennem pædagogernes tale og praksis nævnes og bekræftes børnene dermed som betydningsfulde aktører i daginstitutionen. Arbejdet ud fra nuets didaktik kan være problematisk, fordi det risikerer at blive fragmentarisk og uden meningsfuld retning, hvis hvert barns interesser skal være styrende for indhold og metoder frem for en forudbe-

stemt læreplan. Derimod udfoldes potentialet i nuets didaktik, hvis tilgangen bygger på en forening af pædagogernes planlægning, deres diskursive bevidsthed og barnets intentioner. Pædagogerne bidrager dermed til, at børnene opfattes som reelle aktører. At børnenes aktørskab udfoldes helt, afhænger dog af, hvor meget plads børnene gives til medbestemmelse, og hvordan deres indspil opfattes og får indflydelse på læringsaktiviteterne.

Metode

Studiet er baseret på datamateriale indsamlet i seks daginstitutioner fordelt på tre kommuner i Sverige. Der deltager i alt 16 pædagoger (2 mænd og 14 kvinder), der arbejder med børn i alderen 1-3 år. Data er indsamlet over en periode på ni arbejdsdage, hvor pædagogerne er blevet filmet. Ud over pædagoger deltager ni grupper af børn, hvor hver gruppe består af 10-16 børn i alderen 1-3 år. Studiet er inddelt i tre delstudier. Det første beskæftiger sig med pædagogernes beskrivelser af, hvad der er vigtigt for børn at lære, og hvilke arbejdsformer der er mulige og vigtige at arbejde med gennem læreplanerne. Det andet delstudie beskæftiger sig med, hvad der karakteriserer den læreplan, der udvikles i samspillet mellem pædagogerne og børnene. Det sidste delstudie fokuserer på, hvordan pædagogerne formidler indholdet af læreplanen til børnene, og hvordan pædagogerne reagerer på børnenes udtryk. Empirien indsamles gennem interview med pædagogerne og videoobservationer. Analysen tager udgangspunkt i en induktiv og tolkende tilgang, der udgøres af henholdsvis et fænomenografisk afsæt i delstudie 1, en narrativ metode ud fra kommunikationen mellem pædagog og barn i delstudie 2 samt en kvalitativ analyse af pædagogernes kommunikation i forbindelse med læringsaktiviteter i delstudie 3.

Nuets didaktik. Förskolans lärare talar om läroplan för de yngsta

Jonsson, A. 2011

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Formålet med studiet er at udvikle viden om, hvordan pædagoger, der arbejder med børn i alderen 0-3 år, opfatter og beskriver dagtilbuddets læreplan. Særligt undersøges det, hvad pædagoger beskriver som centralt for børn at lære, og hvordan børnene kan lære det. I studiet arbejdes med en udvidet forståelse af læreplan, der omfatter både de styringsdokumenter, der beskriver arbejde og indhold i dagtilbuddet, og det, der bliver sagt og gjort i dagtilbuddet.

Resultater

Resultaterne viser, at arbejdet med børns læring og udvikling hovedsageligt synes at ske her og nu og i mindre grad ud fra planlagte forløb. Derfor arbejdes der med begrebet nuets didaktik, der beskriver den læreplan, der udtrykkes i interviewene, og som omfatter

konkretisering, et tidsaspekt samt et tydeligt børneperspektiv. Nuets didaktik karakteriseres ved, at pædagogernes didaktiske overvejelser kobles til de nære, aktuelle situationer. Pædagogerne ser personlighedsudvikling og social tilpasning som det ubetinget vigtigste mål i arbejdet med de yngste børns læring og udvikling, samt at leg har samme værdi som mere specifikt indhold som matematik og naturvidenskab. Dog beskriver pædagogerne, at barnets egne interesser og behov altid går forud for læreplanen og pædagogernes intentioner. Publikationen rummer en god oversigt over forskning om små børn i daginstitution.

Metode

Datamaterialet består af udskrifter af semistrukturerede interviews med 15 pædagoger. Undersøgelhedsdesignet bygger på en fænomenografisk tilgang, hvor fokus er på, hvordan mennesker opfatter noget i en bestemt kontekst. Denne tilgang er udgangspunktet for analyserne af interviewene, hvor karakteristiske kategorier for den læreplan, pædagogerne beskriver, bliver konstrueret.

Læreplaner i dagplejen

Tre publikationer fokuserer på læreplansarbejdet i dagplejen. Her findes to evalueringer af dagplejen, hvor den ene har fokus på kvalitetssikring og udvikling, og den anden er en evaluering af loven om pædagogiske læreplaner. Evalueringerne giver indsigt i organisering og understøttelse af arbejdet med pædagogiske læreplaner i dagplejen, særligt forankring af praksisudvikling i legestuegrupper. Evalueringerne dokumenterer, hvordan arbejdet med pædagogiske læreplaner har påvirket praksis i dagplejen. Evalueringerne viser en række positive resultater af arbejdet med de pædagogiske læreplaner. Det er især resultater, der knytter sig til det pædagogiske personales faglige bevidsthed, nye metoder og aktiviteter i det pædagogiske arbejde samt øget genomsigtighed i det pædagogiske arbejde. Bente Jensens publikation belyser læreplaners rolle for arbejdet med udsatte børn i dagplejen.

Kvalitetsarbejde i dagplejen

Danmarks Evalueringsinstitut 2011

Aldersgruppe: 0-2 år

Formål

Evalueringsformålet er at undersøge og vurdere kommunernes arbejde med at kvalitetsudvikle og kvalitetssikre dagplejen, herunder at afdække udfordringer og muligheder forbundet med arbejdet. Ved kvalitetssikring forstås de aktiviteter, som den kommunale forvaltning, herunder dagplejepædagogerne, gennemfører for at sikre, at praksis i dagplejen er i overensstemmelse med lovgivningen på dagtilbudsområdet og med det serviceniveau, kommunalbestyrelsen har besluttet, er gældende i kommunen.

Resultater

Undersøgelsen peger på tre centrale temaer i kommunernes fremadrettede arbejde med kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af dagplejen. Det første tema handler om dagplejepædagogernes forskellige roller i forbindelse med tilsyn i dagplejen, hvor rapporten viser, at pædagogerne har tre forskellige roller, som de indtager over for dagplejerne: rollen som faglig sparringspartner, rollen som kontrollant og rollen som stedfortrædende leder. Det andet tema handler om dagplejernes pædagogiske kompetencer set i lyset af dagtilbudslovens krav til indholdet af dagtilbuddene, og det tredje tema omhandler arbejdet med og evalueringen af pædagogiske læreplaner i dagplejen. Undersøgelsen viser, at der fra kommune til kommune er relativt stor forskel på retningslinjerne for, hvor ofte dagplejepædagogerne skal føre tilsyn med dagplejehjemmene. På samme vis ses fra kommune til kommune forskelle med hensyn til, hvor ofte der gennemføres tilsynsbesøg i legestuegrupperne.

Metode

Undersøgelsen består af en spørgeskemaundersøgelse, besvaret af 77 af landets kommuner, om dagplejen og kvalitetssikring. Spørgeskemaundersøgelsen bruges til at analysere, hvilke kommunale rammer der er for kvalitetsarbejdet i dagplejen. Fire af kommunerne blev udvalgt, og forskellige aktører i dagplejen blev interviewet i de fire kommuner med henblik på at analysere tilsynsarbejdet og arbejdet med de pædagogiske læreplaner i dagplejen.

Udsatte børn i dagplejen

Jensen, B. 2009

Aldersgruppe: fremgår ikke, men størstedelen af dagplejere har primært børn i før-børnehavealderen, dvs. 0-2 år

Formål

Det overordnede mål med studiet er at belyse, om dagplejen som samfundsinstitution kan være med til at bryde den negative sociale arv. Specifikt spørges der, om hverdagslivet og arbejdet med indsatser, læring og læreplaner i dagplejen med andre ord kan gøre en positiv forskel for udsatte børn og fremme deres livschancer set i et læringsperspektiv.

Resultater

Studiet belyser tre typer af pædagogiske principper med udspring i meget forskellige børne- og udviklingsforståelser, der kommer til udtryk i dagplejens hverdag. 1. Hverdagen skal være som hjemme, og målet er at skabe en hverdag for børnene, der er præget af ro, regelmæssighed og tryghed. 2. Dagplejerne er optagede af at skabe ro og tryghed, men kombinerer dette med et mål om at styrke barnets udfoldelse og udvikling gennem oplevelser i hverdagen. 3. Her dominerer forestillingen om, at børns udvikling og læring bliver stimuleret gennem oplevelser, og at barnets intellekt og sanser skabes gennem dynamiske samspil med omgivelserne i hverdagen. De to første principper knytter sig til den forståelse at børn udvikler sig fra et indre, og at opdragelse og pædagogik skal give optimale betingelser for denne udvikling, mens det tredje princip knytter sig til et socialpsykologisk og interaktionistisk perspektiv på barnets selvdannelse.

Studiet viser, at få ansatte i dagplejen i høj grad arbejder ud fra et bestemt læringsbegreb. Med hensyn til arbejdet med læreplaner deler dagplejerne sig i to grupper, hvor en gruppe har modstand mod arbejdet med læreplaner og har en række afværgemekanismer. En anden gruppe forholder sig åbent til læreplanerne og til principper om læring. Det er i højere grad dagplejere, der er forbundet i netværk med andre dagplejere, der forholder sig åbent til læring og læreplaner.

En del vanskeligheder skal overvindes, for at dagplejen kan gøre en positiv forskel for udsatte børn. Visse dagplejere tenderer til at se individuelt og kompenserende på barnets udviklingsområder frem for at anlægge en mere innovativ, ressourcestyrkende og læringsorienteret indgangsvinkel i et samfundsperspektiv. Dagplejerne mangler viden om udsathed og ønsker kurser og netværk, men mange evner ikke desto mindre at karakterisere udsatte børn. Dagplejepædagoger udtaler oftere end dagplejere, at de har udsatte børn, og de arbejder i højere grad efter læreplaner. De fleste mener, at deres indsats har en effekt både nu og senere. Endelig anskues dagplejens vilkår som både hæmmende og fremmende, idet et lille miljø med få børn kan skabe ro og plads for udsatte børn, men det kan også mindske professionalismen og samarbejdet mellem dagplejere.

Metode

Der er tale om et mixed methods-studie med både kvantitative og kvalitative forskningsværktøjer – herunder etnografiske bestanddele – om dagplejeres og dagplejepædagogers opfattelser af temaer med hensyn til socialt udsatte børn. Spørgeskemaerne udfyldes af et repræsentativt udsnit af danske dagplejere og dagplejepædagoger. Et udpluk af dagplejerespondenterne deltager siden i et gruppeinterview og dernæst i et struktureret interview med forskeren i det givne dagplejehjem. Dagplejehjemmet observeres sideløbende, og til sidst gennemføres et afsluttende gruppeinterview.

Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner. Slutevaluering

Sloth, M. et al. 2008

Aldersgruppe: Obs. 0-6 år, men viden om dagpleje relaterer sig primært til 0-2 år

Formål

Studiet er en evaluering af gennemførelsen af lov om læreplaner i daginstitutionerne med fokus på følgende tre temaer: den kommunale ramme for arbejdet med læreplaner, daginstitutionernes arbejde med læreplaner, herunder arbejdet med dokumentation og evaluering, samt effekter af arbejdet med læreplaner.

Resultater

Daginstitutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner opleves som en faglig succes. 98 % af personalet udtrykker, at pædagogiske læreplaner har øget deres faglige bevidsthed, og 60 % af daginstitutionerne og 80-85 % af dagplejerne har implementeret nye metoder og aktiviteter. 93 % af børnehaverne og 57 % af dagplejerne har udarbejdet en skriftlig plan for implementering af pædagogiske læreplaner. 88 % af de kommunale forvaltninger oplever, at arbejdet med pædagogiske lære-

planer har givet mere gennemsigtighed. 87-98 % af de adspurgte i den kommunale forvaltning og 87-94 % af dagtilbudslederne vurderer, at de pædagogiske læreplaner har haft en positiv betydning for børnenes læring og trivsel. De pædagogiske læreplaner har i mindre grad støttet samarbejdet mellem dagtilbuddet, forvaltningen og det politiske niveau. Udsatte børn har ikke fået særlig opmærksomhed i forbindelse med arbejdet med de pædagogiske læreplaner. Arbejdet med dokumentation og evaluering er meget broget og er blevet fortolket forskelligt i dagtilbuddene. 50 % af kommunerne har ikke evalueret dagtilbuddene på baggrund af de pædagogiske læreplaner. 50 % af dagtilbudslederne skønner, at de anvendte ressourcer ikke står mål med udbyttet. Tid angives som en væsentlig begrænsning – og det problematiseres, at arbejdet med dokumentation og evaluering tages fra den tid, der ellers ville gå til at være sammen med børnene. Den samtidige kommunalreform og deraf følgende kommunesammenlægning har ligeledes været en hindring for at implementere arbejdet med de pædagogiske læreplaner.

Metode

Studiet har et design, der omfatter flere elementer: holdninger/meninger blandt aktører, en etnografisk tilgang samt casestudier. Studiet består af en kvantitativ del og en kvalitativ del. Informanter i den kvantitative del af undersøgelsen er administrative chefer i den kommunale dagtilbudsadministration, daginstitutionsledere, dagplejeledere samt forældrerådsformænd i daginstitutionerne og forældrerådsformænd i dagplejen. I den kvalitative del er der foretaget interview med politikere, forvaltninger og pædagogiske ledere i syv kommuner. Desuden er der foretaget feltobservationsnoter i 19 dagtilbud kombineret med interview med leder, personale, forældrerepræsentanter og børnehaveklasselærere og indsamling af lokalt udarbejdet dokumentation.

Tema 2 Læring i praksis

Kapitlet om læring i praksis dækker forskningen om små børns møde med matematik og literacy, børnenes meningsdannelse i mødet med natur og science samt tosprogede børns muligheder for læring. Endelig rummer kapitlet forskning om læring og leg samt læringsmiljø for de 0-2-årige i både dagpleje og daginstitution.

Matematik

To publikationer behandler matematik for små børn gennem børns møde med matematikken i hverdagsituationer.

Att ordna, från ordning till ordning. Yngre förskolebarns matematiserende

Reis, M. 2011

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Afhandlingens formål er at undersøge, hvordan børn i dagtilbud i alderen 1-3 år udvikler deres matematiske evner. Studiet bygger på en hypotese om, at børn over tid udvikler deres evner til at ordne forskellige typer materiale, og at udviklingen af disse evner endvidere er et udtryk for en udvikling af børnenes uformelle matematiske evner.

Resultater

Gennem detaljerede beskrivelser af småbørnenes leg med ringe og kopper viser forfatteren, hvordan børnenes evner til at ordne legetøjet udvikles, og hvilke forskellige strategier børnene gør brug af. Afhandlingen viser, at børn i alderen 1-3 år evner at ordne en dimension ad gangen; først forskellen på ringe og kopper, dernæst hvilket tårn de tilhører. Derefter evner barnet at adskille i størrelsesdimensioner for endelig at identificere, at ringene og kopperne alle har en plads i rækkefølgen. Resultaterne peger hen imod en udvikling af børnenes uformelle matematiske evner.

Der er ingen praksisudvikling eller relation til pædagogisk praksis ud over en opmærksomhed på, hvordan børn

udvikler deres matematiske forståelse i samspil med materialer og omgivelser.

Metode

16 børn blev et ad gangen sat til at lege med forskelligt materiale, især ringe og kopper, der kan stables til tårne, idet børnenes leg med disse materialer blev set som et udtryk for børnenes uformelle matematiske evner. Børnenes leg blev optaget på video i 29 dage i en periode, der strakte sig over syv måneder, og i alt blev 47½ time optaget. I disse lege registrerede forfatteren i alt 624 aktiviteter. Karakteristiske aktiviteter såsom at bygge tårne eller sortere kopper, som var blevet udført af flere børn, og som var blevet udført ofte, blev udvalgt til analysen for at illustrere børnenes matematiske evner.

Hållpunkter för lärande

Björklund, C. 2007

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Dette studie handler om børns møde med matematik i daginstitutionen i Finland. Studiet beskriver, hvordan småbørns matematiske læringsoplevelser dannes gennem erfaringer med matematik i hverdagsaktiviteter i daginstitutionen, og af, hvordan de bruger deres matematiske forståelse til at mestre deres omgivelser.

Resultater

Studiet viser, at matematik er et centralt fænomen, som børn bør få kontakt til på forskellige måder. For de yngste børn er de vigtigste betingelser for læring ifølge Björklunds studie variation, simultanitet, forståelighed og faste holdepunkter. Hendes studie viser også, at børn anvender matematikken til at opretholde sociale regler og til at beskrive verden og som værktøj til problemløsning. Björklund konkluderer, at de voksne omkring børnene spiller en signifikant rolle med hensyn til, at børnene får mulighed for at udforske matematiske begreber og fænomener. Publikationen rummer en omfattende oversigt over forskning om små børns læring, særligt matematisk læring.

Studiet viser, hvordan børn bruger deres matematiske forståelse til at følge de sociale spilleregler, til at beskrive deres omgivende verden og til at løse problemer. Det illustreres, at småbørn oplever og diskuterer forskellige matematiske forståelsesaspekter som dimensioner og

proportioner, placering, udstrækning, antal og rækkefølge, og at det især gøres ved hjælp af sammenligning.

Metode

Studiet har et etnografisk design. Der foretages en kvalitativ analyse på baggrund af observationer og videooptagelser af 23 børn i alderen 13 til 45 måneder. Der arbejdes ud fra en forståelse af barnet som kompetent aktør.

Literacy

Dette afsnit behandler en publikation om literacy, der undersøger børns deltagelse i og udbytte af læseaktiviteter.

Att erövra litteracitet: Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan

Björklund, E. 2008

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Studiet har til formål at undersøge, hvordan 1½-3-årige børn mestrer, udtrykker og praktiserer literacy i dagtilbud. Studiet beskæftiger sig med følgende spørgsmål: Skaber og deltager børn i deres egne læseaktiviteter? Hvordan konstitueres de i disse aktiviteter? Mestrer og bidrager børn til literacyaktiviteter? I så fald med hvilke bidrag, og hvordan ses mestringen? Influencer børns læseaktiviteter andre børn på stuen i daginstitutionen? Hvordan kan dette eventuelt iagttages? Har børns berøring med literacy betydning for specifikke sociale, kulturelle og historiske sammenhænge i dagtilbuddene? Hvordan ses dette i så fald?

Resultater

På baggrund af udvalgte og analyserede cases viser studiet, at denne gruppe børn som individer både i barn-barn-relationer og i barn-voksen-relationer tager del i to

typer af literacyaktiviteter: fortælling og legelæsning samt tegning og skrivning. Børnene understreger aktiviteterne ved verbalt at udtrykke, hvad de foretager sig. Børn definerer sig selv som læsere og skrivere. Derudover er det en interessant opdagelse, at børn læser og skriver i nutid, ikke i datid, som de ellers typisk gør i forbindelse med legeaktiviteter. Forfatterne konkluderer overordnet, at forskningen viser nye forståelser af børns udvikling af literacy – en viden, som kan gavne pædagoger og lærere i deres støtte af børns literacyudvikling. Fundene er, at børn organiserer deres literacy bestemte steder. De foretrækker komplekse bøger, de danner viden gennem narrativer, og de har ingen rangordning af narrativer, læsning og skrivning. Børn danner et manifest af literacy. Der er eksempler på pædagogisk arbejde med literacy og på rumlig indretning, der stimulerer børns litterære læring.

Metode

Studiet er et etnografisk feltstudie. Der foretages observation af en gruppe 1½-3-årige monosproglige børns aktiviteter og sociale interaktion i forbindelse med historiefortælling, skrivning og læsning. Gruppen består af 10-20 børn, som er observeret i en periode på tre år.

Vi har fundet to publikationer, der behandler natur og science og giver indblik i, hvordan små børn møder naturen og skaber mening i mødet med naturen og naturfænomener. Publikationerne viser, hvordan små børn erfarer naturfænomener og naturvidenskabelige koncepter fysisk og praktisk, men uden verbalisering af det lærte.

Naturorienteret utbildning i förskolan: Pragmatiska undersökningar av meningsskapandets individuella, sociala och kulturella dimensioner

Klaar, S. 2013

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Studiets overordnede formål er at belyse, hvad der sker, når børn i 1-3-årsalderen i svenske daginstitutioner (förskola) møder naturen. Målet er samtidig at udvikle og illustrere tilgange, som muliggør didaktiske studier af børns meningsdannelse i daginstitutionspraksis.

Resultater

Publikationen omfatter en gennemgang af forskning i naturorienteret undervisning og læringspraksis og en diskussion af afhandlingens to aspekter: 1. de processer, der er i spil i den pædagogiske praksis med læring om og med natur med udgangspunkt i børns praktiske handlinger og 2. læringsindholdet, som omfatter mere end naturvidenskabelige begreber, og fænomener, og som skal ses i relation til anden meningsfuld læring i daginstitutioner. Klaar udvikler som en del af sin afhandling et praktisk didaktisk værktøj, som kan understøtte pædagogers refleksioner over og diskussioner om børns læreprocesser i relation til læringsindhold og læring i daginstitutioner. Refleksionsværktøjet rummer tre dele, som tilsammen belyser individuelle, sociale og kulturelle dimensioner af meningsdannelse.

Resultaterne præsenteres som fire separate delstudier. Det første delstudie viser, at fysisk meningsdannelse kan studeres og analyseres ved at observere barnets handlinger og handlingens konsekvenser. Et eksempel på dette er, hvordan et barn, der handler med et synligt mål (forsøger at nå til toppen af en bakke), oplever konsekvenserne (glider ned) og derefter ændrer handlinger, så de giver nye, forandrede konsekvenser (går op ad bakken på en anden måde). Barnets erfaring får således en betydning for barnets daglige liv og udgør en læring, også selvom barnet ikke har skabt en verbal eller begrebslig forståelse af (i dette tilfælde) friktion.

Det andet delstudie identificerer gennem analyserne fem lokale og kollektive handlevaner hos pædagogerne. Dvs.

vaner, der ikke sættes spørgsmålstejn ved, og som udføres uden tøven. Disse handlevaner er at 1. sikre, at alle børn er klædt ordentligt på til udendørsaktiviteter, 2. tilbyde meget legetøj og et stort antal artefakter, som børnene kan vælge frit mellem, 3. opmuntre børnene til at lege med forskellige naturmaterialer, 4. hjælpe børn, der beder om hjælp, men opmuntre andre børn til at klare tingene selv og 5. tillade, at børnene frit kan vælge, hvor de vil lege. Disse lokale handlevaner udgør en del af den lokale daginstitutionspraksis, og analysen viser, at børnene gennem fx påklædning, frit valg af legetøj, aktiviteter og egne kreative ideer tilbydes rig mulighed for at danne sig en mening om naturen som noget rart, positivt og godt. Til gengæld finder studiet, at der er begrænsede muligheder for, at barnet kan opnå en mere naturvidenskabelig begrebsforståelse og viden om ukendte naturfænomener, som barnet vil have vanskeligere ved at opdage på egen hånd.

Det tredje understudie indikerer, at undervisning og læring er ledede processer, hvori pædagogerne guider børnenes læring ved at anvende forskellige retningsanvisninger, henholdsvis en formanende retningsanvisning (pædagogen formaner barnet til at handle anderledes, og barnet ændrer sin handling til den tilladte måde) og en udfordrende retningsanvisning (pædagogen udfordrer barnet ved at præsentere det for nye og for barnet ukendte handlemåder, som barnet handler ud fra).

Det fjerde delstudie omhandler et refleksionsværktøj for pædagogisk dokumentation, der kan synliggøre relationer mellem barnets meningsdannelse og det pædagogiske arbejde. Refleksionsværktøjet består af tre dele, der tilsammen belyser individuelle, sociale og kulturelle dimensioner af meningsdannelse, og som hver har tilknyttet refleksionsspørgsmål. I den første del af værktøjet fokuseres der på læringsindhold og barnets meningsdannende læreprocesser. Den anden del har fokus på pædagogens rolle, mens den tredje har fokus på daginstitutionskulturens traditioner (bl.a. lokale handlevaner) og konsekvenser af meningsdannelse.

Afhandlingen inkluderer "Action with friction: a transactional approach to toddlers physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool" af Klaar, S. og Öhman, J., 2012.

Metode

Studiets empiriske materiale består af videoobservationer af 40 børn i daginstitution og deres pædagoger. Fokus for observationerne er børnenes møde med naturen. Data blev indsamlet mellem januar og september 2009. Studiet består af fire delstudier, hvor det empiriske materiale analyseres ud fra forskellige fokusområder. I det første delstudie anvendes en praktisk epistemologisk

analyse til at undersøge fysisk meningsdannelse ved at studere handlinger og konsekvenser af handlinger. I det andet delstudie udvikles en kontekstdefineret analyse med henblik på at undersøge, hvordan svensk daginstitutionskultur bidrager til børns meningsdannelse i forbindelse med natur. I det tredje delstudie anvendes en erkendelsesteoretisk (epistemologisk) bevægelsesanalyse og en læringskvalitetsanalyse til at undersøge pædagogernes forståelse af børns meningsdannelsesprocesser. Det fjerde delstudie sammenfletter og tilpasser analysemetoderne fra de øvrige delstudier med henblik på at udvikle et værktøj, som pædagogerne kan anvende i deres refleksive arbejde med pædagogisk dokumentation i daginstitutioner.

Action with friction: a transactional approach to toddlers physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool

Klaar, S. og Öhman, J. 2012

Aldersgruppe: 1-2 år

Formål

Formålet med dette studie er at præsentere og illustrere en metodisk tilgang, der muliggør analyse af praktisk meningsdannelse i dagtilbud. Studiet er i høj grad baseret på John Deweys pragmatisme og har særligt fokus på hans brug af begreber om transaktion, funktionalisme, pædagogisk erfaring og natur. Forskerne ønsker at fokusere på småbørns meningsdannelse i deres fysiske møde med og oplevelse af naturen i dagtilbuddets hverdagspraksis. De har derfor særligt fokus på børns første erfaringer med naturligt opståede oplevelser i dagtilbuddet.

Resultater

Forskerne konkluderer, at småbørns meningsdannelse i deres fysiske møde med og oplevelse af naturen er praktisk og fysisk snarere end konceptuel og verbal. Studiet viser, at man ved at undersøge den studerede drengs handlinger og konsekvenser af handlingerne kan fastslå, at drengen har lært meget om friktion, fx ved at gå op ad en stejl og glat bakke. Her har drengen lært, at han nemmere kan gå op ad bakken ved at gå langsomt og ved at bøje i knæene. Han har endvidere lært, at nogle overflader er glatte, og nogle er ujævne, og at det er nemmere at glide ned ad en bakke med ujævn overflade, når man samtidigt skubber sig selv nedad med hænderne. Forskerne pointerer, at en verbal konceptualisering ikke er del af drengens meningsdannelse. I sine bestræbelser på at nå toppen af bakken afprøver han forskellige måder at bevæge sig på, og han erfarer konsekvenserne og koordinerer bevægelserne samtidigt.

Metode

Det er ikke oplyst, hvor mange børn forskerne i udgangspunktet observerer, men i studiet gives der eksempler fra tre videoobserverede udendørs episoder af en dreng i dagtilbuddet (22 måneder gammel). Eksemplerne anvendes for at illustrere, hvordan man med succes kan analysere praktisk meningsdannelse, og for at vise de forskellige trin i analysetilgangen.

Tosprogedes læring

To publikationer fokuserer på læringsaktiviteter i daginstitutioner, der støtter tosprogede børns sproglige udvikling.

Singing as language learning activity in multilingual toddler groups in preschool

Kultti, A. 2013

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Studiet omhandler læringsaktiviteter i daginstitutioner, som støtter sprogudvikling hos børn fra et flersproget miljø. Der fokuseres på sangaktiviteter som sproglæringsaktivitet for i alt ti børn i alderen 1-3 år i otte svenske daginstitutioner.

Resultater

Studiet konkluderer, at voksenstyrede sangaktiviteter giver barnet mulighed for deltagelse gennem andre udtryksformer end sproget. Sangaktiviteter kan medvirke til at opbygge kommunikationsmåder, der bidrager til at forbedre sprogudviklingen hos børn fra et flersproget miljø. Studiet viser, at voksenstyrede sangaktiviteter i vuggestuegrupper kan støtte sprogudvikling og kommunikative færdigheder hos børnene. Sangaktiviteter tilbyder børnene forskellige kommunikationsmåder, der kan blive til en ressource for barnet, og omfatter gestik, nye ord og rytme samt mulighed for gentagelse af forskellige sproglige aktiviteter. Studiet viser yderligere, hvordan børnene anvender sang som en ressource til at deltage og kommunikere i børneinitierede aktiviteter med andre børn, herunder børn med forskellige modersmål. Derved udgør sangaktiviteter en mulighed for, at børn – på trods af sproglige forskelle – lærer af hinanden.

Metode

Datagrundlaget for studiet er deltagerobservation og videooptagelser indsamlet over seks måneder i otte forskellige daginstitutioner fra fem forskellige socioøkonomiske områder i Sverige. Ti børn fra et flersproget miljø i alderen 1 år og 7 måneder til 2 år og 11 måneder blev hver videooptaget én gang om måneden i seks måneder, hvilket gav samlet 47 timers videomateriale. Data er analyseret ud fra et sociokulturelt perspektiv, der har rødder i Vygotskys teori om zonen for nærmeste udvikling.

Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande

Kultti, A. 2012

Aldersgruppe: 1-2 år

Formål

Formålet med studiet er at undersøge de vilkår i dagtilbuddet, som støtter flersprogede børns sproglige og kommunikative udvikling og deres deltagelse i aktiviteter.

Resultater

Studiet viser, hvordan særligt voksenstyrede gruppeaktiviteter støtter flersprogede børns deltagelse og vilkår for sprogudvikling, hvis de enkelte børn får plads til at deltage på forskellige præmisser. Desuden fremstår det som vigtigt, at flersprogede børn allerede i en tidlig alder tilbydes muligheder for at deltage i aktiviteter, hvor flere forskellige udtryksmåder anvendes, og hvor pædagogerne bevidst støtter børnenes deltagelse med udgangspunkt i det enkelte barns erfaringer og interesser. Studiet viser, at dagtilbuddet tilbyder et miljø, hvor børnene socialiseres ind i at kommunikere på svensk gennem deltagelse i sproglige interaktioner og institutionelle aktiviteter som måltider, leg, sang og læseaktiviteter. Børnene lærer herved at udtrykke deres erfaringer på måder, som kan forstås af andre. Studiet viser endvidere, at flersprogede børn ikke begrænses i deres deltagelse i dagtilbuddets aktiviteter, selvom andre sprog end svensk kun anvendes i meget begrænset omfang i dagtilbuddet. Forfatteren konkluderer, at børn fra en tidlig alder opfatter, hvilket sprog der skal anvendes i en bestemt kontekst. Endvidere viser studiet, at dagtilbuddets aktiviteter giver gode vilkår for at støtte flersprogede børns deltagelse og sprogudvikling.

Metode

Datamaterialet baserer sig på feltarbejde i otte forskellige dagtilbud over en periode på seks måneder. Materialet består af deltagerobservationer og videooptagelser af børneinitierede og voksenstyrede aktiviteter. Ti flersprogede børn i alderen 1 år og 7 måneder til 2 år og 11 måneder deltog i studiet.

Læring og leg

Dette afsnit omhandler en publikation, der behandler læring i leg. Læring forstås i denne sammenhæng bredt som dannelse. Der er fokus på, hvordan leg skaber interaktion mellem børn og deres fysiske omgivelser.

Læring for lek i barnehage og skolefritidsordning

Greve, A. og Løndal, K. 2012

Aldersgruppe: 0-3 år

Formål

Formålet med studiet er at bidrage til en diskussion af indholdet i norske dagtilbud og at undersøge, hvilken betydning leg kan have for læring blandt børn i dagtilbud.

Resultater

Ud fra studiets resultater konkluderer forfatterne, at leg skaber interaktion mellem børn og deres fysiske omgivelser, hvilket genererer læring i bred forstand. Det, som børnene udforsker i legens samspil med omgivelserne, er vigtigt for børnenes oplevelse af glæde og trivsel. Dette synes at medføre færdigheder i kropsbevægelse og social adfærd, som er afgørende for samspillet i børnenes videre leg, konkluderer forfatterne. Studiet viser, at dagtilbuddets styringsdokumenter lægger stor vægt på leg, men at der også kan observeres en ændring hen imod et mere målfokuseret syn på læring. Dette ses, ved at legen i højere grad end tidligere forventes at være læringsstøttende med hensyn til skolefag. Analysen fokuserer primært på to temaer: 1. leg i interaktionen mellem barnet og de fysiske omgivelser og 2. leg i interaktionen mellem børn. Gennem empiriske eksempler fra børns erfaringer med de fysiske omgivelser i dagtilbuddet viser studiet, at legen kan føre til læring i bred forstand, idet legen synes at være spontan og tilfældig. Studiet viser, at børnenes selvvalgte leg har potentiale til

at give meningsfulde erfaringer, ved at der skabes en fordybet interaktion mellem barnet og de fysiske omgivelser. Endvidere viser studiet, at legen har potentiale til at bidrage til udvikling af gensidig forståelse mellem børn, men også, at børn kan erfare vanskelige og problemfyldte sider ved socialt samspil gennem leg. I denne sammenhæng fremhæver forfatterne, at pædagogernes aktive deltagelse og anerkendelse kan fremme læring i leg. Studiet viser dermed, at det er vigtigt, at pædagogerne hjælper de børn, som af forskellige årsager har svært ved at komme ind i legen med andre børn.

Metode

Datamaterialet baserer sig på feltarbejde i to dagtilbud. 20 børn under 3 år, 1 pædagog og 3 pædagogmedhjælpere deltog i studiet. Materialet består af deltagerobservationer af børnenes frie leg og voksenstyrede aktiviteter som måltider, håndvask og påklædning. Der blev brugt både feltnotater og video- og lydoptagelser til at lagre observationerne. Observationerne omfatter 38 timers video- og lydoptagelse med hovedfokus på 2-årige børn og 25 timers video- og lydoptagelse med hovedfokus på 1-årige børn. Der blev filmet med et håndholdt kamera både indendørs og udendørs og med hovedfokus på ét barn ad gangen. Samtidig blev der lagt vægt på at fange de relationer, som barnet indgik i i observationsperioden. Hver observation varede mellem 30 minutter og to timer.

Læringsmiljø

Fem publikationer behandler læringsmiljø i henholdsvis dagplejer og daginstitutioner. Læringsmiljø i dagplejer belyses med et fokus på interaktion mellem barn og dagplejer. Publikationerne om læringsmiljø i daginstitutioner handler om, hvad der karakteriserer dagtilbud som læringsmiljø og kulturskabende forum. Fælles menings-skabelse og kommunikationshandlinger mellem barn og pædagog belyses.

Dagplejen i Danmark – en observationsundersøgelse

Hansen, O.H. 2013

Aldersgruppe: 1-2 år

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, om dagplejere i dagtilbud (dagplejen) giver mulighed for og anvender en anerkendende dialogform. Dvs. at barnet oplever gensidig opmærksomhed i interaktionen med dagplejeren og oplever et varieret interaktionsmønster. Forfatteren tager udgangspunkt i teoretiske studier, hvor barnets udvikling af selv kædes sammen med oplevelser i zoner af fælles opmærksomhed mellem dagplejer og barn. Betingelserne for, at barn og dagplejer kan mødes i disse interaktioner, er, at dagplejeren er i stand til at aflæse barnet emotionelt, etablere fysisk nærhed og støtte barnets udvikling i nærmeste udviklingszone. Forskerens antagelse er, at dagplejens rammer giver gode muligheder for et rigt og varieret interaktionsmønster, der fremmer både læring og barnets muligheder for at fornemme sig selv.

Resultater

På baggrund af feltobservationer viser studiet, at der er store variationer i dagplejeres pædagogiske praksis og i deres evne til at skabe lærings- og udviklingsrum for børnene. Størstedelen af dagplejerne er gode til at skabe det, forfatteren vurderer som trygge og kærlige rammer, og til at skabe situationer, der bidrager positivt til barnets selvudvikling (det, forskeren kalder en anerkendende dialogform). Også i legestueregi bliver børnene mødt af fysisk og psykisk omsorg.

I legestuen er der ikke et tilrettelagt pædagogisk indhold, og dagplejere taler ofte privat med hinanden. Det bevirker, at dagplejernes fokus i legestuen flyttes fra barnet til dagplejernes indbyrdes samspil og relationer. Derudover viser analysen af interaktionsmønstrene i dagplejen, at jo ældre barnet er, des flere interaktioner med dagplejeren opnår det. Interaktionerne er kendetegnet ved en længere varighed og flere dialogskift, hvilket bevirker, at barnet opnår flere vokseninitierede interaktioner end yngre børn. Yderligere ses det, at børn hos yngre dagplejere opnår flere interaktioner end børn hos ældre dagplejere, og at de uddannede dagplejere

skaber væsentlig flere åbne interaktioner, dvs. dialogformer, der ikke blot kræver et ja eller et nej fra barnet, end de uuddannede.

Metode

Dataindsamlingen er foregået ved observationer i dagplejehjem og legestuer i seks kommuner i Danmark. I alt 65 dagplejere er blevet observeret. Ved observationens start udvalgte observatøren et barn i alderen 12-24 måneder til at være fokusbarn. I alt blev der foretaget 521 timer og 31 minutters observationer. Datamaterialet og analysen heraf er opdelt i to dele: først en etnografisk beskrivelse, hvor dagplejerens pædagogiske valg gennem dagen er noteret som feltnoter af observatøren. Dernæst observationer og registreringer af 130 børns interaktionsmønstre. Børnenes interaktioner blev registreret ud fra følgende faktorer: interaktionens karakter, antal dialogskift, varighed af dialog samt initiativtager til interaktionen. I analysen bliver disse faktorer sammenholdt med baggrundsvariable som dagplejerens uddannelsesniveau, dagplejerens alder og antallet af børn i dagplejen.

Læringskulturer i spenningsfeltet mellem "vi og de andre"

Johansson, E. 2012

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Formålet med studiet er at forstå, hvilke muligheder for læring der tilbydes og skabes gennem forskellige praksisser i dagtilbuddet og i samspil mellem børn og voksne. Mere specifikt søger studiet at identificere værdier, meningsskabelser, traditioner og handlinger, som kan knyttes til læring, og som kommer til udtryk i en udvalgt børnegruppe i et svensk dagtilbud.

Resultater

Med dette studie peger forskeren på den kompleksitet og de udfordringer, som dagtilbuddets personale står over for, idet dagtilbuddet i dag befinder sig i et flerkulturelt samfund og i en tid præget af forandring. Resultaterne viser et flertydigt billede, som antyder, at flere forskellige læringskulturer virker parallelt i den undersøgte børnegruppe. På den ene side ses en mere eller mindre ureflekteret holdning til majoritetskulturens dominans. I samtaler om multikultur og i dagtilbuddets fysiske omgivelser impliceres altså en holdning, hvor børnenes forskellige etniske baggrunde og traditioner i højere grad betragtes som tilfældige elementer end som ligeværdige med majoritetskulturen eller som berigende for den pædagogiske virksomhed. På den anden side lægger pædagogerne stor vægt på respekt, og studiet viser, at de tilstræber at gestalte værdier for respekt og ligeværd i

den pædagogiske virksomhed. Studiet viser dog også, at svensk har en selvfølgelig plads som officielt sprog i børnegruppen, og at pædagogernes kommunikation dominerer i samtalen, på trods af at sprog fremhæves af pædagogerne som en vigtig del af børns læring. I kontrast til dette fremtræder en læringskultur, hvor emotionel læring, humor, spontanitet og intimitet er vigtige elementer. Gensidigheden i denne læring synes at være stor, og pædagogerne møder (ofte) børnene på børnenes egne præmisser. Her forsøger pædagogerne ligeledes at skabe et inkluderende "vi" i børnegruppen, og det at arbejde med inkluderende værdier synes at være en bevidst holdning fra pædagogernes side. Derimod peger studiet på, at denne læringskultur ikke synes at give personalet plads til eksplicit at diskutere de domiansforhold i samfundet, som implicit påvirker den pædagogiske virksomhed.

Metode

Datamaterialet baserer sig på feltarbejde i et svensk dagtilbud, hvor samspillet mellem børn og voksne i en udvalgt børnegruppe er blevet observeret. Materialet består af tre dages observationer af 13 børn i alderen 1-3 år, en pædagog og to pædagogmedhjælpere. Disse observationer er registreret med videooptagelser eller i form af feltnoter. Observationerne er kombineret med interview med det pædagogiske personale, som ligeledes har udfyldt to spørgeskemaer.

Barns tidliga lärande

Sheridan, S. et al. 2009

Aldersgruppe: 1-2 år

Formål

Formålet med studiet er at opnå viden om, hvad der karakteriserer dagtilbud som læringsmiljø gennem studier af variationer i læringsmiljøer i relation til børns kunnen og erfaringer inden for forskellige aspekter af indholdsområderne sprog/kommunikation, matematik og samspil. Studiet har endvidere et væsentligt metodeudviklende formål.

Resultater

Studiet viser en tydelig sammenhæng mellem dagtilbudenes vurderede kvalitet og data fra de anvendte spørgeskemaer. Sammenhængen mellem læring og kvalitet er mindre åbenlys, hvilket skal ses i relation til datamaterialets størrelse. Studiet peger endvidere på metodiske forhold i relation til undersøgelse af kvalitet og læring i dagtilbud. Resultaterne viser, at der sker store ændringer i børns evne til at gøre erfaringer og deltage i forskellige opgaver i løbet af deres tre første år. Herudover viser studiet, at der er en positiv sammenhæng mellem børnehavens generelle kvalitet og børns evner og færdighe-

der med hensyn til problemløsning og deltagelse i det pædagogiske arbejde.

Metode

Der er tale om et tværsnitsstudie, der dels måler kvaliteten af de deltagende svenske dagtilbud, dels undersøger børnenes kunnen inden for de nævnte indholdsområder. Ved brug af en revideret version af ECERS-skalaen (Early Childhood Environment Rating Scale), der måler kvaliteten af dagtilbud gennem mål for fysisk miljø og interaktion mellem voksne og børn, måles dagtilbuddenes kvalitet. Studiet udvikler metoder til vurdering af børnenes sproglige/kommunikative og matematiske kunnen samt til vurdering af børnenes samspil. Endvidere indgår data fra spørgeskemaer uddelt til børnenes forældre og ansatte i daginstitutionerne. Børnene, der deltager i studiet, er 1-2 år gamle, og der måles på deres læring.

Det önskvärda barnet: Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare ock barn i förskolan

Emilsson, A. 2008

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Afhandlingen har til formål at indsamle viden om, hvordan støtte/opdragelse bliver udtrykt i hverdagens kommunikationshandlingar mellem barn og pædagog i svenske dagtilbud. Afhandlingen består af tre empiriske studier med fokus på: 1. hvordan fokus på småbørns deltagelse kan forstås som to forskellige læringsituationer, 2. hvordan småbørn kan udøve indflydelse i samlingssituationer med pædagogkontrol, 3. hvilke værdier pædagogen tillægger betydning, og hvordan disse værdier bliver kommunikeret til børnene.

Resultater

Emilsson diskuterer dikotomien mellem opdragelse og læring, hvor opdragelse angår børns vurderinger, karakter og opførsel, mens læring angår børns kundskaber og færdigheder.

Emilssons fokus er på interaktion mellem voksne og børn i lyset af demokratiske værdier om deltagelse.

Det ene af Emilssons tre studier handler om små børns deltagelse i læringsaktiviteter, hvor pædagogen i varierende grad udøver kontrol i forbindelse med samlingen. Resultatet indikerer, at en stærk grad af klassificering og indramning begrænser børnenes deltagelse, mens en svag grad af dette fremmer børns mulighed for deltagelse på egne vilkår.

Det første studie viser, at stærk klassifikation og snævre rammer risikerer at begrænse børns deltagelse, hvorimod svag klassifikation og brede rammer fremmer børns muligheder for deltagelse på egne vilkår. Pædagogens interesse for at nærme sig barnets perspektiv, for at skabe mening og dele en virkelighed, for at give bekræftelse og respons, for at være emotionelt nærværende og for at gå ind i åben dialog med barnet udgør væsentlige aspekter for barnets deltagelse. Det andet studie peger på, at børns indflydelse i samlings er begrænset, men dog forekommer på baggrund af børnenes egne valg og initiativer. Børnenes indflydelse afhænger af pædagogens kontrol, der opretholdes gennem kontrol over kommunikationens hvad og hvor-aspekt, leg, responsivitet og en bestræbelse på at nærme sig et børneperspektiv. Det tredje studie påviser ti specifikke værdier inden for dimensioner af disciplin, omsorg og demokrati. Værdierne bliver formidlet på forskellige måder, men pædagogens måde at kommunikere med barnet på har konsekvenser for, hvad det overhovedet er muligt at kommunikere. De opdragelsesaspekter, som gennem afhandlingens tre studier fremtræder som centrale for, at hierarkiske magtstrukturer mellem pædagoger og børn kan ændres, er: pædagogens tilnærmelse til barnets perspektiv, emotionelt nærvær og legeaktiviteter. Når disse aspekter gennemsyrrer kommunikationen, ser det ud til, at pædagoger og børn mødes i en fælles virkelighedsopfattelse.

Metode

Der er tale om et casestudie baseret på videoobservationer og interview foretaget i tre børnehaver. I alt har 46 1-3-årige børn (22 piger og 24 drenge) og ti pædagoger deltaget.

Meningskaping i barnehagen: innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger

Ødegaard, E.E. 2007

Aldersgruppe: 1-3 år

Formål

Dette studie undersøger de yngste børns daginstitution som kulturelt og kulturskabende forum. Studiets mål er at beskrive, analysere og reflektere over den fælles meningskabelse hos børn og voksne i hverdagssituationer i dagtilbud. Studiets fokus er meningskabelse som læringsproces og interaktionen mellem barn og voksen. Studiet undersøger, hvordan mening skabes gennem fælles narrativer mellem voksen og barn, og hvad der sker, og hvilket indhold der bliver skabt, når henholdsvis barnet og den voksne tager initiativ til at starte en fælles narrativ.

Resultater

Studiet viser, at hvis man opfatter daginstitutionen som en kulturel arena for dannelse og læring, kan den ses som en arena bestående af modsigelser, fraktioner og forhandlinger af indhold. Fælles narrativer har et klart didaktisk potentiale for frembringelse af viden om, hvad der er relevant for det enkelte barn og for udvidelse af barnets verden. Ved at de voksne bruger sprog (samtale) udvidende og indledende i fælles narrativer med børnene, bliver børnene draget ind i sproget og kulturen. Af didaktisk relevans for pædagoger pointeres det, at de via åbenhed over for narrativens meningskabende funktion kan få en håndgribelig indgang til at forstå, hvad der har relevans for de yngste børn.

Metode

Der er tale om et etnografisk studie af opfattelser og relationer. Studiet baserer sig på et ni måneder langt feltarbejde i en daginstitution. Materialet består af observationer og videooptagelser af fortællinger blandt ni børn (syv drenge og to piger) og tre kvindelige ansatte. Fortællingerne er foregået i frokostsituationer.

Tema 3 Mål for læring

I dette kapitel har vi samlet publikationer, der fokuserer på mål for læring for 0-2-årige. Mål for læring forstås her som nonverbale udtryk for erkendelse og meningsskabelse. Kapitlet beskriver også en publikation, der ser på, hvilke forventninger forældre og pædagoger har til pasning i dagtilbud.

Mål for læring

Mål for læring belyses i tre studier, der alle har fokus på, hvordan børn gennem nonverbal kommunikation kan udtrykke sig som kompetente individer.

Embodied Voices and Voicing Embodied Knowing: Accessing and Developing Young Children's Aesthetic Movement Skills

Wallerstedt, C. et al. 2011

Aldersgruppe: 1-2 år

Formål

Formålet med studiet er at illustrere, hvordan børn i alderen 1-2 år gennem nonverbal kommunikation kan formå at udtrykke sig som kompetente individer, uden at de nødvendigvis har et sprog, som de kan formidle deres forståelser ved hjælp af. Et overordnet tema i studiet er derfor relationen mellem verbal og nonverbal kommunikation og børnenes æstetiske og kropslige udvikling.

Resultater

Forfatterne peger på tre forhold, som er væsentlige at inddrage, når der arbejdes med at udvikle helt små børns kropslige og æstetiske kompetencer. For det første er det for pædagoger væsentligt at skabe situationer, hvor børn kan få lov til at udtrykke sig nonverbalt. Dernæst viser studiet, at det er væsentligt, at pædagogerne kommunikerer verbalt med børnene som en tilgang til at udvikle børnenes kropslige og æstetiske kompetencer. Som et tredje forhold peger forfatterne på et forsømt pædagogisk princip: at pædagoger og forfattere under nogle aktiviteter opfordrer børnene til at gøre det modsatte af det, de gør, for at få indblik i børnenes forståelse af deres æstetiske bevægelser. Dette kan fx være at

opfordre børnene til at danse på en anden måde. Det konkluderes også, at leg er en måde, hvorpå børnene kan få anerkendt og få lov til at udfolde deres kompetencer.

Metode

Det empiriske materiale udgøres af videoptagelser af pædagoger og børn. To optagne aktiviteter fra dagtilbuddet bruges som illustrationer, hvorudfra det analyseres og diskuteres, hvordan pædagoger kan frembringe aktiviteter, hvor børn, der ikke kan udtrykke sig mundtligt, kan blive anerkendt som kompetente. Udviklingspædagogik er den teoretiske ramme, de empiriske eksempler analyseres og diskuteres inden for, ligesom de medvirkende pædagoger som en del af projektet læste udgivelser om udviklingspædagogik.

Naturorienterad utbildning i förskolan: Pragmatiska undersökningar av meningskapandets individuella, sociala och kulturella dimensioner

Klaar, S. 2013

Se resume under kapitlet læring i praksis, natur/science.

Action with friction: a transactional approach to toddlers physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool

Klaar, S. og Öhman, J. 2012

Se resume under kapitlet læring i praksis, natur/science.

Forventninger til læring

Forventninger til læring behandles i en publikation om forældres og pædagogers opfattelser af fordele og ulemper ved daginstitutionspasning af børn under 2 år. Der er fokus på, hvad henholdsvis forældre og pædagoger vægter. Der er tydelige tendenser til, at forældre vægter de positive effekter af fuldtidspasning, og at forældre vægter læringsperspektiver og stimulering i langt højere grad end det pædagogiske personale.

Experiences with full-time child care attendance on young children in Norway: Parents' and early childhood teachers' views

Undheim, A.M. og Droggli, M.B. 2012

Aldersgruppe: 0-1 år

Formål

Formålet med studiet er at undersøge forældrenes og det pædagogiske personales syn på fordele og ulemper ved fuldtidspasning af 1-årige børn i norske dagtilbud. Studiet undersøger, hvilken alder forældre og personale anser som den optimale alder for pasning i dagtilbud. Derudover undersøges forældrenes og personalets oplevelser af småbørns pasning i dagtilbud, herunder navnlig oplevelser knyttet til graden af børns træthed efter pasning i dagtilbud. Derudover undersøger studiet, i hvilket omfang forældrene og det pædagogiske personale deler fælles forventninger og opererer med fælles udviklingsmål for barnets tidlige udvikling.

Resultater

Forfatterne konkluderer, at der er enighed blandt forældrene og det pædagogiske personale om, at der er fordele ved dagtilbud. Dog viser studiet, at forældre har en tendens til at overvurdere fordelene ved dagtilbud med hensyn til de yngste børns læring og socialisering. Ydermere viser studiet, at både forældre og personale har svært ved at svare på, hvad den ideelle alder for pasning i dagtilbud er, da der kan være individuelle forskelle mellem børnene. Overordnet set synes forældre og personale at finde 12-18 måneder som en passende alder for dagtilbudspasning. Derudover finder studiet, at både forældre og personale er bekymrede over det antal timer, børnene tilbringer i dagtilbud. Ifølge forældre og personale er det tydeligt, at de fleste af børnene er trætte efter en dag i dagtilbud. Børnene er kræsne, klynker, er mindre tålmodige og klamrer sig til deres forældre. Ifølge forældrene er det svært for barnet at forholde sig til så mange andre børn hele dagen, og aktivitetsniveauet i dagtilbuddet er for højt. På den anden side sætter mange forældre pris på disse aktiviteter, da de bidrager til, at børnene får mange spændende oplevelser i dagtilbuddet, og at de ikke føler et pres for selv at igangsætte forskellige aktiviteter derhjemme. Studiet viser endvidere,

at det pædagogiske personale har en høj grad af indføling med hensyn til børnenes individuelle behov. Studiet viser med andre ord, at pædagogerne udmærket ved, hvilket barn i børnegruppen der har brug for hvile, og hvordan det enkelte barn kan få den nødvendige støtte til afslapning.

Metode

I alt deltog 35 norske dagtilbud i studiet. Datamaterialet består af kvalitative semistrukturerede, åbne interview, som blev gennemført med 35 personalemedlemmer og 41 forældre til børn under 1½ år fra de inkluderede dagtilbud. Interviewene blev optaget på bånd og senere transskriberet. Herefter blev materialet analyseret ud fra elementer fra en grounded theory-tilgang.

Udvælgelsesmetode

Denne forskningsoversigt er blevet til ud fra et ønske om at finde frem til kvalitetsvurderet skandinavisk forskning om 0-2-åriges læring.

Oversigten bygger på databasen for kvalitetsvurderet nyere skandinavisk forskning (NB-ECEC). Databasen bygger på årlige totalkortlægninger og kvalitetsvurderinger af forskning i dagtilbud på 0-6-årsområdet i Norge, Sverige og Danmark. Kortlægningerne udarbejdes for EVA med støtte fra det norske Kunnskabsdepartementet og det svenske Skolverket. Fra 2007 til 2012 er kortlægningerne udført af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning (DCU), og for 2013 er den udført af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Forskningsoversigten bygger på en systematisk søgning og screening af de fundne publikationer for at sikre transparens og ensartet behandling af publikationerne.

Søgning

Forskningsoversigten er primært baseret på en elektronisk litteratursøgning, der er tidsmæssigt begrænset fra 2006 til 2013. Søgningen er foretaget i februar 2015 og suppleret med en opdateret søgning i marts 2015, hvori publikationer fra 2013 indgår. Der er søgt på emneordene "vuggestue" og "dagpleje".

Tabel 1 viser, at der er fundet 195 kvalitetsvurderede publikationer i NB-ECEC, der er knyttet til emneordene "vuggestue" og/eller "dagpleje" og dermed helt eller delvist omhandler 0-2-årsområdet. Heraf er de 50 danske. Det totale antal publikationer i NB-ECEC er p.t. 406.

Udvælgelse af publikationer

Kriterierne for udvælgelse af litteratur afspejler alders-

gruppen 0-2 år og emnet læring. Vi har bestræbt os på at finde frem til publikationer, der har et særligt fokus på aldersgruppen, og som er relevante for den pædagogiske praksis. Oversigten indeholder ikke publikationer om andre aldersgrupper, der kunne være relevante for 0-2-årsområdet.

Screeningsproces

Førsteniveau screening er foretaget på baggrund af titel og resume i NB-ECEC (og bagvedliggende kodninger i referencehåndteringssoftwaren EPPI) for fokus på alderen 0-2 år og pædagogisk praksis/læring.

Andetniveau screening er foretaget på baggrund af fuldtækstlæsning af publikationerne. Her screenes igen for fokus på alderen 0-2 år og pædagogisk praksis/læring.

Førsteniveau screening af resumeer afklarer så vidt muligt, om publikationerne dækker den relevante aldersgruppe, 0-2 år, og, hvis det er muligt at læse ud af resuméet, om der er relevant indhold om læring og pædagogisk praksis. Hvis der er tvivl om, hvorvidt de to kriterier er opfyldt, går publikationerne videre til andetniveau screening.

Andetniveau screening afklarer endeligt, om publikationerne er relevante for denne oversigt, og dermed, om de inkluderes eller sorteres fra.

TABEL 1. PUBLIKATIONER MED EMNEORD "VUGGESTUE" OG/ELLER "DAGPLEJE" I NB-ECEC (TOTAL 406)

	Dansk	Svensk	Norsk	Total
"Vuggestue"	43	78	66	187
"Dagpleje"	7	1	-	8
"Vuggestue" og "dagpleje"	50	79	66	195

Kilde: Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC).

Figur 1
Flowchart over screeningsproces

Aldersgruppen for nogle af de inkluderede publikationer er angivet som op til 3 år. Det kan skyldes forskellige regler for, hvornår små børn overgår fra småbørnspasning til børnehave i de forskellige lande, og om man regner meget skarpt med et skifte ved 3-årsalderen.

En enkelt af de inkluderede publikationer, *Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner*, dækker 0-6-årsområdet, men rummer specifikke undersøgelser inden for 0-2-årsområdet. I denne publikation er læreplansarbejdet evalueret i henholdsvis daginstitutioner og dagplejer. Evaluering af daginstitutioners arbejde med læreplaner omhandler ikke specifikt 0-2-årige. Læreplansarbejdet i dagplejen er undersøgt, og publikationen ind-

drages derfor under emnet læreplaner i dagplejen.

Efter de to screeninger er der inkluderet i alt 21 publikationer, der omhandler emner med relevans for 0-2-åriges læring i dagtilbud i Danmark, Norge og Sverige. Figur 1 viser screeningsprocessen, og hvornår i processen publikationerne er sorteret fra. Tabel 2 viser, at der er fundet 4 relevante danske publikationer, som alle omhandler børn i dagpleje. 13 publikationer fra Sverige og 4 fra Norge omhandler børn i daginstitutioner.

TABEL 2. FORDELING AF DE 21 PUBLIKATIONER PÅ OPRINDELSESLAND

	Danmark	Sverige	Norge	Total
Daginstitution	-	13	4	17
Dagpleje	4	-	-	4
Total	4	13	4	21

Kilde: Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC).

TABEL 3. FORDELING AF DE 21 PUBLIKATIONER PÅ TEMAER

	Dagpleje	Daginstitution
Forskningsopsamling	-	1
Læreplaner	3	2
Læring i praksis		
- Matematik	-	2
- Literacy	-	1
- Natur/science	-	2
- Tosprogedes læring	-	2
- Leg og læring	-	1
- Læringsmiljø	1	4
Mål for læring		
- Mål for læring	-	3 ¹
- Forventninger til læring	-	1

Kodning

Efter fuldttekstscreeningen og den endelige udvælgelse af relevante publikationer er de inkluderede publikationer tematiseret inden for emner relateret til børns læring. De inkluderede publikationer kodes for børns alder. Børns alder kan være alder på børn i studiet eller alder på de børn, som studiet omhandler, eller som pædagogerne i studiet arbejder med. Derudover kodes der for relevant viden om følgende dimensioner/temaer om 0-2-åriges læring:

- Læreplaner, henholdsvis dagpleje og daginstitution
- Læring i praksis
 - Matematik
 - Literacy
 - Natur/science
 - Tosprogedes læring
 - Læring og leg
 - Læringsmiljø
- Mål for læring
 - Mål for læring
 - Forventninger til læring.

5 publikationer handler om *læreplaner*, og 4² publikationer er placeret under temaet *mål for læring*.

De fleste publikationer er placeret under temaet *læring i praksis*, hvor vi finder 13 af de inkluderede publikationer.

¹ To publikationer dækker både natur/science under læring i praksis og mål for læring.

² To publikationer dækker både natur/science under læring i praksis og mål for læring.

Tematisk oversigt over de 21 publikationer

TABEL 4. TEMATISK OVERSICHT OVER DE 21 PUBLIKATIONER

Dagpleje	Daginstitution
Forskningsopsamling	
	Hva betyr livet i barnehagen for barn under 3 år?: en forskningsoversikt Bjørnstad og Samuelsson 2012
Læreplaner	
Kvalitetsarbejde i dagplejen Danmarks Evalueringsinstitut 2011	Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan: Barns perspektiv och nuets didaktik Jonsson 2013
Udsatte børn i dagplejen Jensen 2009	Nuets didaktik. Förskolans lärare talar om läroplan för de yngsta Jonsson 2011
Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner. Slutevaluering Sloth et al. 2008	
Læring i praksis	
Matematik	Att ordna, från ordning till ordning. Yngre förskolebarns matematiserende Reis 2011
	Hållpunkter för lärande Björklund 2007
Literacy	Att erövra litteracitet: Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan Björklund 2008
Natur/science	Naturorienterad utbildning i förskolan: Pragmatiska undersökningar av meningsskapandets individuella, sociala och kulturella dimensioner Klaar 2013
	Action with friction: a transactional approach to toddlers physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool Klaar och Öhman 2012
Tosprogedes læring	Singing as language learning activity in multilingual toddler groups in preschool Kultti 2013
	Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande Kultti 2012
Læring og leg	Læring for lek i barnehage og skolefritidsordning Greve og Løndal 2012

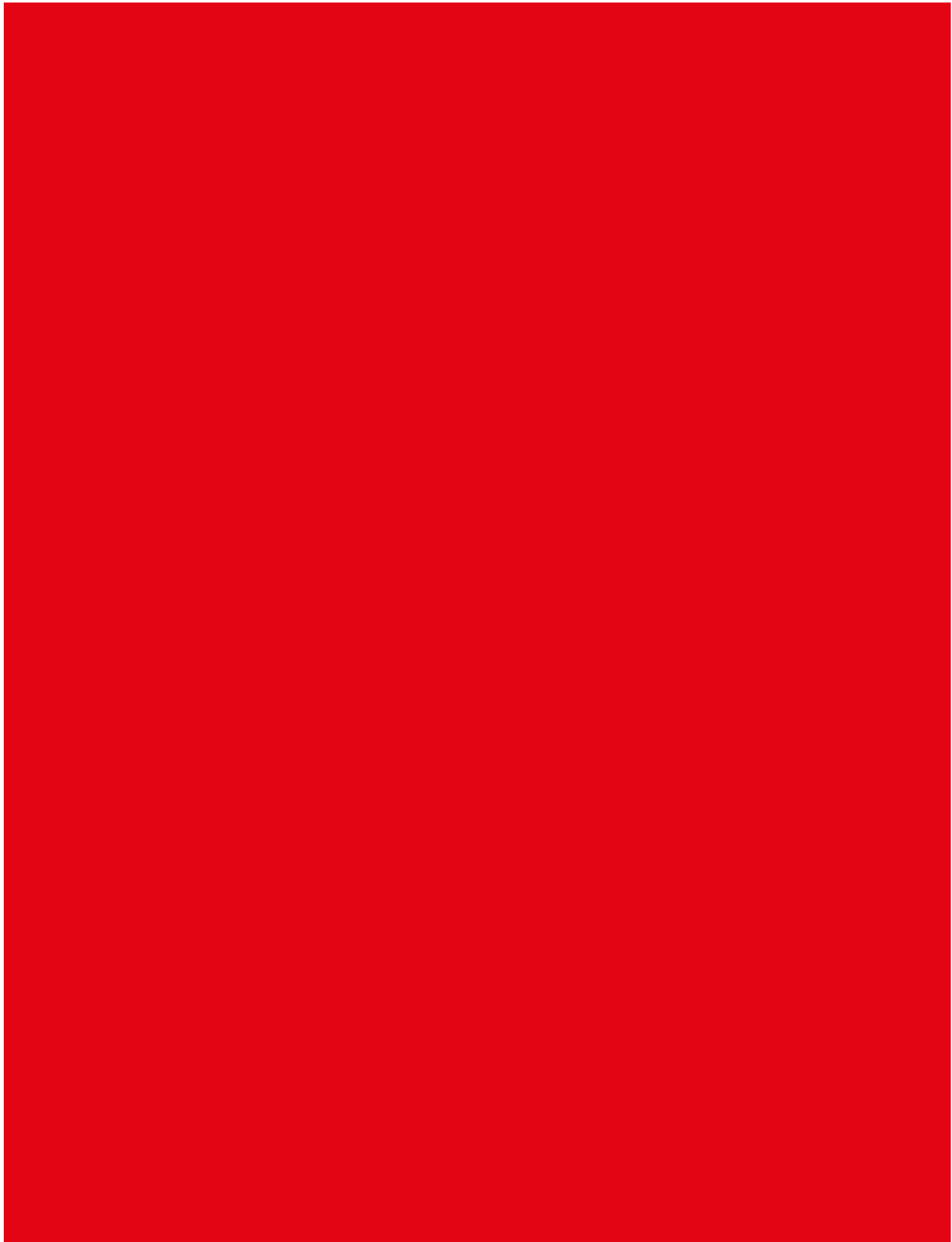
Fortsættes næste side ...

TEMATISK OVERSICHT OVER DE 21 INKLUDERERE PUBLIKATIONER (FORTSAT)

	Dagpleje	Daginstitution
Læringsmiljø	Daglejen i Danmark – en observationsundersøgelse Hansen 2013	Embodied Voices and Voicing Embodied Knowing: Accessing and Developing Young Children's Aesthetic Movement Skills Wallerstedt, Pramling og Samuelsson 2011 Barns tidliga lärande Sheridan et al. 2009 Det önskvärda barnet: Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan Emilsson 2008 Meningsskapning i barnehagen: innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger Ødegaard 2007
Mål for læring		
Mål for læring		Læringskulturer i spenningsfeltet mellom "vi og de andre" Johansson 2012 Naturorienterad utbildning i förskolan: Pragmatiska undersökningar av meningsskapandets individuella, sociala och kulturella dimensioner Klaar 2013 Action with friction: a transactional approach to toddlers physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool Klaar og Öhman 2012
Forventninger til læring		Experiences with full-time child care attendance on young children in Norway: Parents' and early childhood teachers' views Undheim og Droggli 2012

Litteraturliste med de 21 publikationer

- Björklund, C. (2007). Hållpunkter för lärande. Åbo Akademis förlag.
- Björklund, E. (2008). Att erövra litteracitet: Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan. Göteborgs universitet.
- Bjørnstad, E. og Samuelsson, I.P. (red.) (2012). Hva betyr livet i barnehagen for barn under 3 år?: en forskningsoversikt. Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Danmarks Evalueringsinstitut (2011). Kvalitetsarbejde i dagplejen. Danmarks Evalueringsinstitut.
- Emilson, A. (2008). Det önskvärda barnet: Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan. Göteborgs universitet.
- Greve, A. og Løndal, K. (2012). Læring for lek i barnehage og skolefritidsordning. Nordisk Barnehageforskning 5(19), 1-14.
- Hansen, O.H. (2013). Dagplejen i Danmark – en observationsundersøgelse. Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.
- Jensen, B. (2009). Udsatte børn i dagplejen: en undersøgelse af viden, hverdagsliv og udviklingsmuligheder. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Johansson, E. (2012). "Læringskulturer i spenningsfeltet mellom 'vi og de andre'". I: Vist, T. og Alvestad, M. (red). Læringskulturer i barnehagen: flerfaglige forskningsperspektiver. Cappelen Damm Akademisk.
- Jonsson, A. (2013). Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan: Barns perspektiv och nuets didaktik. Ph.d.-afhandling. Göteborgs universitet.
- Jonsson, A. (2011). Nuets didaktik. Förskolans lärare talar om läroplan för de yngsta. Göteborgs universitet.
- Klaar, S. (2013). Naturorienterad utbildning i förskolan: Pragmatiska undersökningar av meningsskapandets individuella, sociala och kulturella dimensioner. Ph.d.-afhandling. Örebro universitet.
- Klaar, S. og Öhman, J. (2012). "Action with friction: a transactional approach to toddlers' physical meaning making of natural phenomena and processes in preschool". European Early Childhood Education Research Journal 20(3), 439-454.
- Kultti, A. (2013). "Singing as language learning activity in multilingual toddler groups in preschool". Early Child Development and Care, 183(12), 1955-1969.
- Kultti, A. (2012). Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande. Ph.d.-afhandling. Göteborgs universitet.
- Reis, M. (2011). Att ordna, från ordning till ordning. Yngre förskolebarns matematiserande. Göteborgs universitet.
- Sheridan, S., Samuelsson, I. P. og Johansson, E. (2009). Barns tidiga lärande: En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande. Göteborgs universitet.
- Sloth, M., NIRAS, Danmarks Evalueringsinstitut, UdviklingsForum og AKF (2008). Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner: Slutevaluering. Niras, AKF, Udviklingsforum, EVA.
- Undheim, A.M. og Drugli, M.B. (2012). "Experiences with full-time child care attendance on young children in Norway: Parents' and early childhood teachers' views". International Research in Early Childhood Education 3(1), 1-40.
- Wallerstedt, C., Pramling, N. og Samuelsson, I.P. (2011). "Embodied Voices and Voicing Embodied Knowing: Accessing and Developing Young Children's Aesthetic Movement Skills". Educational Research with Our Youngest. International Perspectives on Early Childhood Education and Development, 5, 87-102.
- Ødegaard, E.E. (2007). Meningsskaping i barnehagen: innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger. Acta Universitatis Gothoburgensis.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

Læring for 0-2-årige

© 2015 Danmarks Evalueringsinstitut

Foto

Mette Bendixen, Thure Andersen

Tryk

Rosendahls

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:

Alle boghandlere
40,- kr. inkl. moms

ISBN: (www) 978-87-7958-838-7